

“O‘RTA MAXSUS TA‘LIM MUASSASALARIDA (AKADEMIK LITSEYLARDA) XALIMA XUDOYBERDIYEVA IJODINI O‘RGANISH METODIKASI (RUS GURUHLARIDA)”

Muallif:

Toshkent Xalqaro Vestminster Universiteti akademik litseyi
oliy toifali o‘zbek tili o‘qituvchisi
Zaripova Ma‘mura Shaylovovna.

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada akademik litseylarning rus guruhlarida Xalima Xudoyberdiyeva ijodini o‘qitishning zamonaviy metodik yondashuvlari tahlil qilinadi. Shoira she‘riyati orqali o‘quvchilarning badiiy-estetik tafakkurini rivojlantirish, milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash hamda ularning nutqiy kompetensiyasini shakllantirish masalalari yoritilgan. Maqolada interfaol metodlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar va multimedia vositalaridan foydalanishning samarali jihatlari ochib berilgan. Shuningdek, rus guruhlarida o‘zbek adabiyotini o‘qitishda uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari haqida ilmiy-metodik tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: akademik litsey, rus guruhlari, o‘zbek adabiyoti, Xalima Xudoyberdiyeva, interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar, badiiy tahlil, nutqiy kompetensiya, she‘riyat, metodika.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются современные методические подходы к изучению творчества узбекской поэтессы Xalima Xudoyberdiyeva в русских группах академических лицеев. Освещаются вопросы развития художественно-эстетического мышления учащихся, формирования уважения к национальным ценностям и развития речевой компетенции посредством поэзии поэтессы. В статье раскрываются преимущества использования интерактивных методов, инновационных педагогических технологий и мультимедийных средств. Также

предлагаются научно-методические рекомендации по устранению трудностей, возникающих при преподавании узбекской литературы в русских группах.

Ключевые слова: академический лицей, русские группы, узбекская литература, Халима Худойбердиева, интерактивные методы, инновационные технологии, художественный анализ, речевая компетенция, поэзия, методика.

ANNOTATION

This article analyzes modern methodological approaches to teaching the works of the Uzbek poet Xalima Xudoyberdiyeva in Russian-language groups of academic lyceums. The study focuses on developing students' artistic and aesthetic thinking, fostering respect for national values, and improving communicative competence through the poet's works. The article highlights the effectiveness of interactive methods, innovative pedagogical technologies, and multimedia tools in literature classes. In addition, scientific and methodological recommendations are provided for overcoming difficulties encountered in teaching Uzbek literature in Russian groups.

Keywords: academic lyceum, Russian groups, Uzbek literature, Xalima Xudoyberdiyeva, interactive methods, innovative technologies, literary analysis, communicative competence, poetry, methodology.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar o'quv jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishni talab etmoqda. Ayniqsa, akademik litseylarda o'zbek adabiyotini o'qitishda innovatsion metodlardan foydalanish orqali o'quvchilarning badiiy tafakkurini rivojlantirish, mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish hamda ularni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

O'zbek zamonaviy she'riyatining yorqin namoyandalaridan biri bo'lgan Xalima Xudoyberdiyeva ijodi o'zining samimiyligi, chuqur hayotiy mazmuni, milliy ruh va insoniy tuyg'ularni yuksak badiiy mahorat bilan ifodalashi bilan ajralib turadi. Shoira she'rlarida Vatanga muhabbat, ona siymosi, ayol qalbi, insoniylik, sadoqat va ma'naviyat

kabi mavzular markaziy o‘rin egallaydi. Shu bois uning ijodini o‘rganish o‘quvchilarning ma’naviy dunyosini boyitishda muhim ahamiyatga ega.

Akademik litseylarning rus guruhlarida o‘zbek adabiyotini o‘qitish o‘ziga xos metodik yondashuvni talab qiladi. Chunki rus tilida ta’lim olayotgan o‘quvchilar uchun badiiy matn mazmunini anglash, she’riy obrazlarni tushunish va adabiy tahlil qilish jarayonida ayrim murakkabliklar yuzaga keladi.

Shu sababli o‘qituvchi dars jarayonida zamonaviy interfaol metodlar, multimedia vositalari hamda innovatsion pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanishi zarur. Mazkur maqolaning maqsadi — akademik litseylarning rus guruhlarida Xalima Xudoyberdiyeva ijodini o‘rganishning samarali metodikasini tahlil qilish, dars jarayonida qo‘llaniladigan interfaol usullarni yoritish hamda o‘quvchilarning nutqiy va adabiy kompetensiyasini rivojlantirish yo‘llarini ko‘rsatib berishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI

O‘zbek adabiyotini o‘qitish metodikasi yuzasidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda ta’lim jarayoniga innovatsion texnologiyalarni joriy etish masalasiga alohida e’tibor qaratilgan. Pedagog olimlar tomonidan interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, dars samaradorligini oshirish hamda ularning fanga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirishi ilmiy asoslangan.

Jumladan, O‘. Tolipov va M. Usmonboyevalarning ilmiy qarashlarida pedagogik texnologiyalarning ta’lim sifatini oshirishdagi ahamiyati keng yoritilgan. R. Ishmuhamedov tadqiqotlarida esa interfaol metodlarning o‘quvchilar faolligini oshirishdagi o‘rni alohida ta’kidlangan.

Xalima Xudoyberdiyeva ijodi bo‘yicha olib borilgan adabiy tadqiqotlarda shoiraaning she’riyati milliy ruh, ayol qalbi va insoniy tuyg‘ularning badiiy ifodasi sifatida baholanadi. Adabiyotshunoslar shoira asarlarining yoshlar tarbiyasidagi o‘rni va ma’naviy ahamiyatini yuqori baholaydilar.

Rus guruhlarida o‘zbek adabiyotini o‘qitishga oid metodik tadqiqotlarda esa asosiy e’tibor o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish, lug‘at boyligini oshirish va badiiy matnni tushunish ko‘nikmalarini shakllantirishga qaratilgan. Bu borada multimedia

vositalari, elektron taqdimotlar va interfaol topshiriqlarning samaradorligi alohida qayd etilgan.

ASOSIY QISM

Akademik litseylarda o‘zbek adabiyotini o‘qitish o‘quvchilarning estetik tafakkurini rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Ayniqsa, Xalima Xudoyberdiyeva ijodi o‘zining badiiy jozibadorligi, samimiyligi va hayotiyli bilan o‘quvchilar qalbiga yaqin turadi. Shoira asarlarini rus guruhlarida o‘rganishda o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, til darajasi va qiziqishlarini hisobga olish muhim hisoblanadi.

Darsning dastlabki bosqichida shoira hayoti va ijodi haqida qisqacha ma’lumot berish maqsadga muvofiqdir. Bunda slaydlar, videoroliklar, audio yozuvlar va elektron taqdimotlardan foydalanish darsning qiziqarli va samarali o‘tishini ta’minlaydi. O‘quvchilar she’rlarni tinglash orqali talaffuz, eshitib tushunish va ifodali o‘qish ko‘nikmalarini rivojlantiradilar.

Rus guruhlarida she’riy asarlarni o‘qitishda interfaol metodlardan foydalanish ayniqsa samaralidir. “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Bahs-munozara”, “FSMU”, “Insert” kabi metodlar o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi. Masalan, shoiraning ona, Vatan yoki ayol mavzusidagi she’rlari asosida guruhli ishlash tashkil etilganda o‘quvchilar matndagi asosiy g‘oya, obraz va badiiy vositalarni mustaqil tahlil qiladilar.

Shuningdek, rus guruhlarida lug‘at ustida ishlash metodikasi alohida ahamiyat kasb etadi. O‘quvchilarga she’r matnidagi notanish so‘z va iboralarni izohlash, ularning ma’nosini kontekst asosida tushuntirish hamda tarjima bilan ishlash topshiriqlari beriladi. Bu usul o‘quvchilarning lug‘at boyligini oshirishga va matni chuqurroq anglashiga yordam beradi.

Xalima Xudoyberdiyeva she’riyatining yana bir muhim jihati — unda ayol obrazining yuksak badiiy talqin etilishidir. Shoira ayolni jamiyatning ma’naviy tayanchi, mehr va sadoqat timsoli sifatida tasvirlaydi. Bu esa o‘quvchilarda oilaga hurmat, insoniylik va ma’naviy qadriyatlarga sodiqlik tuyg‘ularini shakllantirishga xizmat qiladi. Innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan darslar o‘quvchilarning fanga

bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Ayniqsa, elektron testlar, multimedia vositalari, onlayn topshiriqlar va interfaol taqdimotlardan foydalanish o‘quvchilarning darsdagi faolligini kuchaytiradi. Natijada ular badiiy matnni mustaqil tahlil qilish, o‘z fikrini erkin bayon etish hamda ijodiy yondashish ko‘nikmalariga ega bo‘ladilar.

Amaliy kuzatishlar shuni ko‘rsatadiki, rus guruhlarida Xalima Xudoyberdiyeva ijodini zamonaviy metodlar asosida o‘qitish o‘quvchilarning o‘zbek tiliga va milliy adabiyotga bo‘lgan qiziqishini sezilarli darajada oshiradi. Ular she’riy matnni chuqurroq tushunishga, obrazli fikrlashga va adabiy tahlil qilishga o‘rganadilar.

XULOSA

Mazkur maqolada akademik litseylarning rus guruhlarida Xalima Xudoyberdiyeva ijodini o‘rganish metodikasining nazariy va amaliy jihatlari yoritildi. Tadqiqot davomida shoira ijodining o‘quvchilar ma’naviyati, badiiy-estetik tafakkuri va nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi o‘rni tahlil qilindi.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, interfaol metodlar va innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan adabiyot darslari o‘quvchilarning faolligini oshiradi, ularni mustaqil fikrlashga undaydi hamda badiiy matnni chuqur tahlil qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Ayniqsa, multimedia vositalari va guruhli ishlash metodlari rus guruhlarida dars samaradorligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi.

Shuningdek, Xalima Xudoyberdiyeva she’riyati orqali o‘quvchilarda milliy qadriyatlarga hurmat, Vatanga muhabbat, insoniylik va ma’naviy poklik kabi fazilatlarni shakllantirish mumkinligi aniqlandi. Bu esa adabiyot fanining nafaqat ta’limiy, balki tarbiyaviy ahamiyatini ham kuchaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, akademik litseylarning rus guruhlarida Xalima Xudoyberdiyeva ijodini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o‘qitish o‘quvchilarning adabiy tafakkurini rivojlantirish, til kompetensiyasini oshirish va ma’naviy barkamol shaxs sifatida shakllanishida muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining ta’lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.
3. Xalima Xudoyberdiyeva. Tanlangan asarlar. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot.
4. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy asoslari. – Toshkent, 2017.
5. Ishmuhamedov R. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent, 2020.
6. Yo‘ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent, 2016.
7. Karimov N. Adabiyot o‘qitish metodikasi. – Toshkent, 2019.
8. Akademik litseylar uchun o‘zbek adabiyoti darsligi. – Toshkent, 2023.